

Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission

LEAVING CERTIFICATE EXAMINATION, 2020

BULGARIAN

HIGHER LEVEL

3 hours

Български език

*Прочетете внимателно текста и отговорете на въпросите. Изпълнете всички задачи от трите части. **Всички отговори трябва да бъдат написани на български език.***

Благодатта на „частното“

Съвременният човек в много голяма степен е изгубил чувствителността си към фундаменталната значимост на живота в дома.

За модерния активизъм този живот е комай единствено онова, “което хората правят, когато нищо не правят”. В социологическите анкети този живот се свежда единствено до сферата на потреблението, а по отношение на така наречените публични личности животът в дома, отвъд стените на външния свят, се е превърнал във фаворизиран източник на „жълтата култура” и следователно пак в един (друг и особено вълнуващ) вид публичен живот.

Животът в дома обаче – т. нар. частен или непубличен живот – би трябвало да бъде виждан в една своя решаваща дълбочина и като вид спасение, природна “сотерия”, за чийто дар, ако сме достатъчно мъдри, би следвало да бъдем основоположно благодарни. Защото този живот в дома, този личен живот е именно сферата, в която човекът е принципно, по определение свободен от товара на вините, претенциите, дълговете, които иначе непременно натрупва и носи в публичния – при това без каквито и да било усилия, положени от негова страна. В домашния живот ти имаш тази разтовареност, тази всегашна опростеност като дар и трябва да си даваш сметка за това.

Да си даваш сметка например каква благодат е това, че има някъде, където постоянно продължаваш да си оставаш “син” и “дъщеря”, че има някои, за които продължаваш да бъдеш “детето им” и за които, освен че си такъв, какъвто си сега, си “пораснал”, след като си бил малък. Та няма някъде другаде би могъл да имаш подобно принципно гарантирано собствено свойство? Нима някъде другаде спрямо теб има такова безапелационно, неподлежащо на преразглеждане снизхождение? Дори напълно остракиран от обществото, в твой дом ти си оставаш брат на братята си, син на баща си и на майка си и колкото и лош брат, блуден син да станеш, в самото това, че въобще си брат и син, се съдържа снизхождение. И най-виновният спрямо хората брат е виновният спрямо хората “наш” брат. И най-блудният син съхранява за себе си своята същност като син.

А какъв дар е това, че има някъде, където си съпруг или съпруга, и с това някоя и някой, за които си просто „мъжът” и „жената”, а не “директорът”, “професорът”, “политическият противник”? Какъв дар, по-нататък, е, че има някои, за които си просто “татко” и “мама”? Цялото това “някъде” и всичките тези “някои” са съсъд на обективната любов, на любовта-битие, а не просто чувство, в която поради това можеш да бъдеш приютен онтологически. Това са ядра, в които даром съхраняваш оправданост (принципиална, незаслужена) и перманентна протекция.

Там, в дома, именно са онези, за които си незаобиколим, непренебрежим факт, защото си негова принадлежност и домът не може да е цял без теб. Там, в дома ти, за теб има някои, за които си практически недевалвируем, приоритетен и неподлежащ на разнищване,

каквото и да се случи с теб навън, където образът ти може да се “изхаби”, където може да го прояде омразата, съдът на

хората да го осъди, общността на избирателите да го разочарова и т.н. За всеки един от онези обаче, за които ти не си “политически лидер”, “учител”, “бизнес партньор”, а просто “баща” или “майка”, ти неизменно си оставаш “татко” или “мама” и от тази позиция нито някой може да те свали, нито тя самата като такава подлежи на разочароване.

В публичността ти си много повече ролята (чинът, статутът), която си, отколкото ти самият. Но ето защо в публичността ти си и много по-изложен на опасността да се самозабравиш. В края на краищата всеки публичен образ, всяка публична роля, по-скоро обзема личното и го подчинява на не-докрай-личните си очертания.

Познати и многозначителни са изразите: “опомни се”, т.е. стани отново себе си, или “той се е самозабравил”, т.е. забравил е себе си, престанал е да бъде той сам. Ролята, постът, властта, гордостта са го обзели, похитили са го. А те са все публични реалности.

Обратно: удържането на себе си, опомнянето по най-естествен начин се случват в частното, в интимността. Ето защо те са екзистенциално и морално нужни. Интимността е смиреното място за съхраняването на радикалната личностност на човека. Следователно в домашния „домен“ на живота, в личния, в интимния му „домен“ ти имаш и неподценимия дар да си максимално „ти“. Казано донякъде парадоксално, четирите стени и завивката, освен битови вещи с определена прагматична функция, са и екзистенциални опори на себеудържането. Колкото и да звучи унижително за “директора на мощната финансова компания” или за “министър-председателя”, завивката, под която мушва тялото си вечер, по много по-радикален и здравословен начин го връща при него самия, отколкото разнообразните техники за релаксация и концентрация, които му препоръчват експертите.

Тони Николов, *Култура – портал за изкуство, култура и общество*, 26.07.2015 (адаптация)

- Тони Николов е български философ и журналист, член на Международното общество за изследване на средновековната философия (S.I.E.P.M) в Лувен. От 2005 до 2009 е главен редактор на Франс ентърнасионал – България. Автор е на статии в областта на средновековната и съвременната философия, преводач на книги от френски. Хоноруван преподавател е в СУ „Св. Климент Охридски“.

Въпроси

(100 точки)

Първа част

(30 /100)

1. Какво е значението на думите и на изразите в текста?

а) дар	1 точка
б) вина	1 точка
в) снизхождение	1 точка
г) самозабравям се	1 точка
д) опомням се	1 точка

2. Според автора, частният живот на известните личности е превърнат в особен вид публичен живот. Защо? 5 точки
3. „В домашния живот ти имаш тази разтовареност, тази всегашна опростеност като дар и трябва да си даваш сметка за това.“ От какво ни „разтоварва“ животът в дома? 5 точки
4. За какво „гарантирано собствено свойство“ на човека говори авторът? 5 точки
5. Според автора, защо „позицията“ на човека в семейството не подлежи на разочарование? 5 точки
6. Защо, според автора, в публичната сфера човек лесно се самозабравя и какво му помага да „удържа“ себе си? 5 точки

Втора част

(30/100)

„Съвременният човек в много голяма степен е изгубил чувствителността си към фундаменталната значимост на живота в дома.“

Съгласни ли сте с автора? Обяснете защо. (около 100 думи)

Трета част

(40/100)

Напишете съчинение (минимум 300 думи) на една от следните теми:

1. „Без семейство, човекът трепери от студ в огромната вселена.“
(Андре Мора, Чувства и обичаи)

или

2. „Приятелите ми са моето семейство, членовете на което съм избрал.“